

TANÍTVÁNYSÁG

© dr. Szalai András, Apológia Kutatóközpont, www.apologia.hu (v.2. 2021.02.18)

A feltámadt Krisztus azt parancsolta az apostoloknak, hogy tegyék tanítvánnyá a népeket. Kérdés azonban, hogy mit jelent a tanítványság? Miben tért el Jézus kora tanítóitól? Lehet ma is úgy tanítványozni, ahogyan ő tette? Mit jelentett Jézus követése, amikor szó szerint utána lehetett menni, és mit jelentett később Jézus utánzása? – Annak idején a tanítványokat nevezték el keresztényeknek, de ma százmilliók nevezik magukat kereszténynek anélkül, hogy tanítványok lennének. Lehetünk-e azonban tanítványok úgy, hogy nem tudjuk, amit a Szentírásból tudni lehet a tanítványságról? Sokan vélik úgy, hogy a tanítványság *egyenlő* a liturgián való részvétellel, vagy bibliai tanítások rendszeres hallgatásával, vagy evangelizációs odaszántsággal, vagy etikai és politikai állásfoglalásokkal. Az egyház állapotát tekintve azonban valami fontos biztosan hiányzik. Szükséges tehát a Szentírás adatai – azaz a RÚF 2014 pontosított fordítása alapján – újra átgondolni, mit jelent ma nekünk a tanítványság, hiszen másokat is erre fogunk hívni.

1. Ószövetség

Az izraelita vallás Isten kinyilatkoztatásán alapul. Lényege egyfelől az Isten parancsainak való **engedelmesség**, másfelől Isten **megismerése** az egyéni és közösségi élet által hozott kihívások és erkölcsi döntések folyamatában.

Isten és népe között voltak rendszeres és alkalmi **közvetítők**, mint a szertartásokat végző papság és az aktuális üzenetet átadó próféták. Ugyanakkor az izraelita vallást az Isten-ember viszony **közvetlen** személyessége jellemzi. Az evangéliumokban látható mester-tanítvány viszonyra nemigen látunk példát.

1.1. A próféták kora

A hódító birodalmak korában fellépő **próféták** körül mindenestre kisebb tanítványi kör alakult ki, bár tevékenységükről nagyon keveset tudunk meg, és az sem minden szövegben világos, hogy a fordításainkban szereplő „prófeta tanítványok” kifejezés – szó szerint „prófeta fiak” [*bné ha-növiim*] – mikor fed rokon, és mikor szakmai kapcsolatot (1Kir 13:11 20:35, 2Kir 2:3,5,7,12 4:1,38 5:22 6:1 9:1 vö. Ám 7:14).

Konkrétan a „tanítvány” kifejezés ritkán fordult elő, a *lámád* (tanulni, gyakorolni, szokni) ige két változataként, és már ez is mutatja, hogy a tanulás ekkoriban **nem csupán ismeretszerzésről** szólt. A *talmid* (tanuló, gyakorló) szó csak egyszer szerepel, és „gyakorlott” templomi énekesekre utal (1Krón 25:8). A *limmud* (tanult, gyakorlott, hozzászokott) változattal is csak néhányszor találkozunk:

- a Jer 2:24 pusztákhoz „szokott” [*limmúd*] vadszamárhoz hasonlítja a népet, amely a 13:23 szerint a jó helyett teljesen „kitanulta” vagy „megszokta” [*limmúd*] a rosszat
- az Ézs 8:16-ban a próféta a tanítást lepecsételi „tanítványai” számára, az 50:4 szerint az ÚR adja neki a „tanultak nyelvét” [*lösón limmudim*], hogy tudja, hogyan támogassa az elfáradtakat; reggelente felébreszti, hogy úgy hallgassa „mint a tanítványok” [*ka-limmudim*]: az ÚR megnyitja a fülét, ő pedig nem lázad, nem fordít hátat neki, és az emberek ellenállását is tűri (50:5-6); az 54:13-ban azt reméli, hogy Isten hűsége révén egyszer Izrael fiai **mind** „*JHVH* tanítványai” [*limmúdé JHVH*] lesznek (vö. Jer 31:33-34).

A tanítványság tehát nem elméleti képzettséget vagy térítő aktivizmust jelentett, hanem **erkölcsi magatartást**: gyakorlottságot az Istennek való engedelmességben, erkölcsi értékek megélésében és képviselésében (vö. hithősök, Zsid 11).

Életmódról van szó, aminek leggyakoribb bibliai képe az „út” [*derek*] és a „járni” [*hálak*] igéből képzett „járás” [*halakah*], azaz „**életmód**”, ami a zsidó életviteli szabálygyűjtemény neve is lett. Az ÚR útjainak ismerete és a rajtuk való járás állandóan visszatérő téma a törvényben (5Móz 30:15-16 stb.), a zsoltárok imáiban (Zsolt 1, 23, 25 stb.) és a próféták prédikációiban (Mik 6:8 stb.). Ezért lett később az út és a rajta való járás a Krisztus-követés, a keresztény életmód metaforája is.

1.2. A zsinagógák kora

A fogság után századokban terjedt el a zsinagóga-rendszer, az Írások módszeres tanítása pedig **heti istentisztelet** része lett. Ekkorra a zsidók többsége már az arámit beszélte, de héberül imádkozott. A zsinagógában a héber szöveg felolvasását annak arámi fordítása (a *targum*) követte, majd a szöveg értelmezése és alkalmazása. Mivel az írástudók rendszeresen tanítottak, tevékenységük sokévi képzést igénylő hivatássá, megélhetéssé vált, társadalmi megbecsülésük pedig megnőtt, valamikor Jézus korában megjelent a **rabbi!** megszólítás.

- Ez a *rav* = „nagy”, átvitt értelemben „nagyszerű”, azaz „kitűnő” jelentésű szóból származik, amit korábban is használtak tiszteletteljes megszólítás-ként a fő eunuchtól a hajókapitányig bármilyen vezetőre (pl. Jer 39:13, Dán 1:3, Jón 1:6), de vallási vezetőre, konkrétan tanítóra [héber *moreh*, arám *maran*] csak az 1. sz-tól.
- A *rav*-hoz tehát bensőséges viszonyt kifejező birtokos személyragot csatoltak, így született a *rabbí* = „Mesterem!” (Jn 1:38) és *rabbénú* = „Mesterünk!” megszólítás. A még nagyobb tiszteletet kifejező *rabbán* változat viszont csak a Nagytanács, a „szanhedrin” vezetőjét illette.
- A héber *rabbí* arám változata a *rabbúni* (csak Mk 10:51, Jn 20:16).
- A mai haszid *rebbe* pedig a középkori, jiddis közegben létrejött változat.

A kor **mester-tanítvány, tanár-diák** viszonyának fő jellemzői az alábbiak voltak: Rabbihoz az ment tanulni, aki maga is rabbi akart lenni, hiszen tanítónak lenni hivatás és megélhetési mód volt.

A tanítványok (*talmidim*) választották a lehetőleg neves rabbit, aki a megfelelő ajánlással rendelkező és jó képességű fiúkat vette fel. Lányokat soha.

A tanítványoknak kötelességük volt a rabbi tiszteletteljes szolgálata és ellátása, a képzésért fizetniük kellett.

A tanítás tipikusan tanteremben történt, a fő tanítási módszer az ismétlés, a memorizálás volt.

A tananyag a bibliai nyelvek és szövegek beható ismeretén kívül a nagy rabbik hittani és erkölcstani véleményének, vitáinak, döntéseinek ismerete volt, a Jézus utáni századokban formába öntött *Talmúd* anyaga.

2. Újszövetség

János és Jézus fellépésével, a 12 különleges küldött (apostol) tekintélyével és a nemzetközi egyház kiépülésével a tanítványság gyakorlata és fogalmi köre az ószövetségi és a zsinagógai időszakhoz képest több szempontból megváltozott.

Máté, Márk és János evangéliumában a **rabbi** szó 15x, a *rabbúni* 2x fordul elő (Mk 10:51, Jn 20:16), a szó görög értelmezése pedig rendszerint a *didaskalosz* = tanító (Jn 1:38 stb. – megszólító alakban *didaskale!* = „Tanító!”). Lukács evangéliumában a rabbi szó **nem** szerepel, helyette a *didaskalosz* (pl. Lk 2:46), illetve egy a görög kultúrában ismertebb kifejezés áll, az *episztatész* = tkp. aki odaáll, odafigyel, gondoskodik, azaz felügyelő, vezető, mester (megszólító alakban *episzтата!* = „Mester!” csak Lk 5:5 8:24,45 9:33,49 17:13).

Izrael eleve „Istentől tanított” nép (Ézs 53:14), a Fiú megtestesülése révén szó szerint is (Jn 6:45 *didaktoi theu*). Kezdjük tehát a tanítás-tanulás fogalomkörével.

Az emberi tanító is „tanít” [*didaskó*], a „tanítás” [*didakhé*] kifejezés pedig hol a tanítás folyamatára utal (Mk 4:2 12:38, 1Kor 14:6, 2Tim 4:2), hol a tartalmára, a jézusi és apostoli **tanra** (Mt 7:28-29, ApCsel 4:42 5:28, Róm 16:17 stb.). A tananyagot leíró másik, ritka szó a **tanulság** [*didaskalia*], amit az Istennel való együttélés századai alatt keletkezett történetekből lehet levonni: „amit korábban megírtak, a mi ~~tanulásunkra~~ okulásunkra [*didaskalia*] lett megírva, hogy az Írásból kitartást és bátorítást merítve reménységünk legyen.” (Róm 15:4; vö. 12:7, ahol viszont a *didaskalia* karizma: tanítás, mint bibliai tanulságok levonása).

A tanítvány nyilván „tanul” [*manthanó*], de ez az ige a tanítványsággal kapcsolatos kevés szövegben nem pusztán ismeretszerzésre utal, hanem **az élet dolgainak megtanulására**. Konkrét tanulságok levonására, életbölcseesség megszerzésére, ami a jellemfejlesztés és sorsformálás alapja. Íme a példák:

- Az Úrtól azt kell megtanulni, hogy milyen az Úr: már az Ószövetségből is ki lehetett volna hallani apai szeretetét (Jn 6:45), és hogy irgalmat akar, nem áldozatot – mert így képes magához hívni a bűnöst (Mt 9:13), és hogy szelíd és alázatos szívű – mert az igazi vallásosság nem teher (Mt 11:2).
- Az apostoli (pásztori) levelekben is élettanulságokról van szó: az özvegy gondviselő erőfeszítései méltók a gyermekei hálájára, megbecsülésére (1Tim 5:3), különösen sürgős szükség esetén kell a jótettekben példát mutatni, gyümölcsöt teremni (Tit 3:14), az elégedettség pedig a bőség és ínség körülményei közepette tanulható meg (Fil 4:11-13 vö. Péld 30:8).
- Még maga a Fiú is – akinek Jézusban emberré válva kettős, isteni és emberi természete volt – abból „tanult” engedelmességet, amit elszenvedett (Zsid 5:8), de nem a kereszten, hanem még előtte, egész emberi életében.

A „tanítvány” [*mathétész*] szó az evangéliumokban és az ApCsel-ben 261-szer fordul elő, ami mutatja a szó nagy jelentőségét. A ritka igei alak [*mathéteüó*] jelentése „tanítvánnyá válni” (Mt 13:52 27:57) vagy „tanítvánnyá tenni” (Mt 28:19, ApCsel 14:21). A *mathétész* szót a görög kultúrában a filozófiai iskolák tanulóira és a misztériumkultuszok tagjaira használták, de **az Újszövetségben**

- egyes izraeliták „Mózes tanítványai”-nak nevezik magukat (Jn 9:28), és Jézus szerint van írástudó, aki „a mennyek országának tanítványa lett” (Mt 13:52), illetve a farizeusok [*prusim* = „elkülönülők”] lelkiismereti mozgalmának is voltak „tanítványai” (Mk 2:18)
- Keresztelő János és Jézus követőinek ez az általános megjelölése
- Pálnak is gyorsan lettek helyi tanítványai (ApCsel 9:25), de a jeruzsálemi tanítványok nehezen hitték el róla, hogy már ő is tanítvány (9:26)
- végül, a tanítványokat nevezték el kereszténynek [*khrisztianoí* = Krisztus hívei, krisztusiak, ApCsel 11:26].

2.1. János és tanítványai – az útkészítés

János, „a bemeztítő” [*Ióannész ho baptisztész*] onnan kapta a nevét, hogy folyóvízbe merítette azokat a zsidókat, akik tüzes prédikációi hatására az életüket újra akarták gondolni, és Istenhez vissza akartak térni, mielőtt baj lesz.

A vízbe merítés előzménye volt a nők számára kötelező rituális fürdés [*mikve*] a havi tisztulás idején, illetve a népek közül a Népbe „betérők” fürdője, amikor víz alá merülve mosták le magukról a múltat. János azonban maga merítette be az embereket, ráadásul **zsidókat**, mintha a visszatérők más vallásokból betérők lennének, tehát a rítus formája aláhúzta üzenete sürgető komolyságát (Mt 3:5-12).

János a Magasságos prófétája volt, és egész Izraelhez lett küldve (Lk 1:76-77, Jn 1:29-31), hogy **utat készítson az érkező ÚR számára** (Ézs 40:3). Nem magáról tanúskodott, hanem arról, akinek az előfutára volt (Mk 1:7-8), a személyét illető kortárs spekulációkat pedig tagadta (Jn 1:19-27).

János a pusztában élte igénytelen életét, és a Jordán mellett vándorolva prédikált, hogy azonnal be is meríthesse az Úrhoz visszatérni vágyókat (Mt 3:1,4, Lk 3:3, Jn 3:23). A lakott területekről tódultak ki hozzá az emberek, és ő **bárkinék** elmondta, min kellene változtatnia, azaz bárkiben látta a változás lehetőségét, még ha vámszedő, katona (Lk 3:10-14) vagy uralkodó is volt az illető (Mk 6:17-18). Ugyanakkor voltak **saját tanítványai** is, akik valószínűleg követték útjain, akiket imádkozni (Lk 11:2) és böjtölni (Mk 2:18) tanított, akik rabbinak szólították (Jn 3:26), és tanítását a júdeaiakkal szemben képviselték (Jn 3:25). Amikor Jánost bebörtönözték, meglátogatták (Mt 11:2), kivégzése után pedig el is temették (Mk 6:29).

János **Jézus** is bemelegítette (Mt 3:13-17), és a Lélek egyértelmű vezetése alapján (Jn 1:32-34) tanúságot tett mellette tanítványainak (3:22-30), akik közül kettő Jézus tanítványa is lett (1:35-39). János ezt nem bánta, hiszen Jézus előfutárának tartotta magát. Jézus szerint János prófétánál is több volt: a valaha élt legnagyobb ember (Mt 11:7-11), aki Illés „lelkével és erejével” munkálkodott (Mt 11:14 vö. Lk 1:16-17). János nagy hatását mutatja, hogy Kis Ázsiában még pünkösöd után két évtizeddel is léteztek elszigetelt jánosi közösségek (ApCsel 18:24-25, 19:1-7).

János szolgálata egyszerre hasonlított az ószövetségi prófétákéra és Jézuséra, hiszen a két szövetség között átmeneti funkciót töltött be.

2.2. Jézus és tanítványai – az út

Jézust is sokan szólították rabbinak, tiszteletből vagy színből, de minden fontos szempontból eltért kora rabbijaitól, ezért tanítványának lenni is mást jelentett.

2.2.1. Ki lehetett Jézus tanítványa?

Jézushoz nem lehetett beiratkozni, az elhívástörténetek (pl. Jn 1:35-51) tanúsága szerint mindig **ő maga választotta ki** azokat, akiket tanítani akart.

Jézus meg is mondta tanítványainak, hogy nem ők választották őt, hanem ő választotta ki őket bizonyos **célből, feladatra**: emberhalászatra (Mt 4:19), gyümölcsstermésre (Jn 15:16), a róla való tanúságtételre (ApCsel 1:2-8), a népek tanítványává tételére (Mt 28:19-20).

Bár nyilván óriási feladatról és felelősségről van szó, a válogatás szempontjai között bizonyára nem szerepelt az ajánlólevél a jó családi háttérrel és a képességekről (vö. 1Kor 1:26). Származásukat tekintve vagy mind galileaiak voltak, vagy csak az áruló Júdás volt júdeai. Jézus egy részüket korábbról is ismerhette (pl. András és Simont, Jánost és Jakabot), másokat egyszerűen felszólított a követésre (Mátét/Lévit és Fülöpöt), de a tanítványok is hoztak magukkal ismerőst (pl. Fülöp Natanaélt/Bertalant). A többiek és a Hetvenkettő elhívásáról semmit sem tudunk, valószínűleg ők is az említett módokon kerültek a csapatba.

Jézusnak más okból sem lehetett akárki a követője. Miután Jézus megvendégelt ötezer embert (Jn 6:1-14), királlyá akarták tenni, de Jézus a tó túlsó partján fekvő

Kapernaumba ment. Ott a zsinagógában rákérdeztek, hogy mit tud felmutatni, miért bízzanak benne, és a manna csodájára utaltak, ami már meggyőző lenne (6:28-31). Jézus azt válaszolta, hogy ő a mennyből jött, ő csak az Atya akaratát teszi, ő az élet mennyei kenyere, és akiket az Atya ad neki, az mind hozzá megy, őket nem küldi el, sőt, ő fogja feltámasztani őket (6:35-40). A döbbenetes kijelentésen zúgolódóknak úgy folytatta, hogy senki sem mehet hozzá, „ha nem **vonzza az Atya**” (6:44), tehát a Fiút elküldő Atya húz oda, vonzol, vonz [*helküó*] egyeseket a Fiúhoz. Hogy értsék, mire gondol, Ézsaiást idézi – saját személyében – beteljesedett próféciaként: mindenkit Isten fog tanítani, és „aki **az Atyára hallgatott és tőle tanult**”, az mind Jézushoz megy (6:45). Eszerint, akik az Írások (az Ószövetség) alapján Istenben *Atyát* láttak, és Istenre úgy hallgattak, tőle úgy tanultak, mint apjuktól, azokat az Atya „vonzza” a Fiúhoz, abban az értelemben is, hogy az Atya *miatt* mennek a Fiúhoz (vö. 14:8-11), nem a kenyér miatt (6:26). Jézus a témát tovább fejtegette és hallgatósága jelentős részét el is vesztette (6:46-60). Sok tanítványa is otthagya (6:66), de Jézus „kezdetől fogva tudta, hogy kik azok, akik nem hisznek, és ki az, aki el fogja árulni őt”, majd visszautalt az Atya húzó, vonzó szerepére: „**Ezért** mondtam nektek, hogy senki sem jöhet hozzám, ha ez nem **adatott meg neki az Atyától**” (6:64-65).

A fenti szakasz a keresőkről és a tanítványokról is szólt, hogy végső soron miért lett vagy nem lett, maradt vagy nem maradt valaki Jézus követője. Minden zsidó hallhatta az Írásokból megszólaló Atyát, de nem mindenki hallgatott rá, és tanult tőle. Jézus, a **Magvető** tudta, mi történik: a mag számára létezik „jó föld” és „rossz föld” egyaránt (Mt 13:18-23 vö. ApCsel 17:11).

- Bár az egyház is célorientált közösség, mi nem válogathatunk az emberek között, mint Jézus, és azt sem tudhatjuk, ki marad hívő. Vallástalan vagy más vallású embereket igyekszünk elérni a Jó Hírrrel, hogy újjászületve Isten gyermekeivé váljanak, azok maradjanak, és végezzék szolgálatukat.
- Ránk is vonatkozik a magvető példázata, mert az evangélium hallgatóinak megvannak az elvárásaik (Mt 11:20, 1Kor 1:22), ezért az Üzenet egyeseknek Isten ereje, másoknak bolondság (1Kor 1:18), az üzenet átadóin is vagy Krisztus jó illatát érzik, vagy bűzt (2Kor 2:14-16), és vagy nemesen viselkednek (ApCsel 17:11) vagy ellenségesen (ApCsel 17:5-8, 2Tim 4:14-15).

Jézus tehát a rabbiktól eltérően olyan feladatorientált csoportot épített, amelyben a tagságnak lelki feltétele volt. Az „**önkéntes**” **követőknek** ezért személyre szóló és számukra teljesíthetetlen feltételeket szabott. Például le kellett volna mondaniuk az egzisztenciális biztonságról (Mt 8:19-20), vagy a társadalmi elvárásoknak való megfelelésről (Mt 8:21-22), vagy akár az életükről – különben „nem méltók” hozzá (Mk 10:37-39, Mt 16:24-25). Úgy tűnik, ők (akkor) „rossz föld” voltak.

- Ma az egyházban két evangelizációs véglet látható: vagy „olcsóvá” teszik az evangéliumot, elhallgatva a tanítványság árát, vagy „elit” tanítványokat szeretnének képezni, eleve elrettentve vagy kirúgva a „méltatlanokat”.

- Az egyház is feladatorientált közösség, de arra a szimbolikus létszámú különleges tanúnak szánt csoportra épül (Ef 2:20), akiknek az elhívásakor alkalmazott szűrő (Jn 6:44-45,65) ma már nem érvényes. A Kereszt óta ugyanis a **Fiú mindenkit magához** húz, vonszol, vonz (Jn 12:32 *helküő* vö. 1Jn 2:2, 1Tim 2:1-7 stb.) a Kereszt üzenetével (1Kor 2:1-9, 1Jn 4:7-10).

Jézusnak nem volt formális képzettsége (Jn 7:15), tanítványai többsége egyszerű ember volt, de később a farizeus írástudóból lett Pál apostol egymaga írta meg az Újszövetség felét. A **teológiai műveltség** tehát nem volt sem feltétel, sem akadály.

- Ma az egyházban azonban a tanítók számára kötelező a bibliai-teológiai képzés. Az Írások tudatos és felelős értelmezése, alkalmazása érdekében nem csak képességekre és készségekre, hanem arra a tudásra is szükség van, amely segít áthidalni az ókori Írások és a mi korunk közötti 2-3000 éves nyelvi, műfaji, kulturális és történelmi szakadékot.

Jézus **nagyon eltérő** foglalkozású, személyiségű, lelkeségű, egymással szemben előítéleteket tápláló embereket válogatott össze. Nem kérdezte meg őket, hogy akarnak-e együtt dolgozni. Mivel férfiakra különösen igaz, hogy vállvetve, közös feladatok végzése közben barátkoznak össze, a Jézussal való három évi együttlét, a közös élmények, tanulságok és feladat révén a csapat össze is forrt (ApCsel 1:14).

- Ma az egyházban is megélhető a számunkra láthatatlan Jézussal és egymással való közös munkálkodás – legalábbis inspiráló feladatok, tudatos és őszinte egymásra utaltság, összeszokás és kölcsönös tisztelet esetén.

Jézus a kiválasztott tanítványokból kisebb-nagyobb, **szimbolikus létszámú** tanítványi köröket is kiválasztott, eltérő feladatokra. Különleges tanúnak és képviselőnek a Tizenkettőt (vö. tizenkét törzs), bizonyos eseményekhez hiteles tanúnak a Hármat (Péter, János, Jakab), a városokba kiküldve pedig a Hetvenkettőt (a népek bibliai száma). E csoportok jelentősége a tanúskodás és a tanbeli alapvetés volt, szimbolikus számuk is szolgálatuk egyszeri és maradandó jelentőségét mutatja (vö. Mt 19:28, ApCsel 1:21-26 2:42, Gal 2:2,9, Ef 2:20, Jel 21:14).

- Ma az egyházban van, aki ideális modellt lát a tanítványok számában (a tanítványozó csoport 3+1 vagy 12+1 fős legyen), vagy Jézus kb. háromévi szolgálatában (három éven át kell tanítványozni), de az Újszövetségben egyik szám sem tűnik utánzandó módszertani elemnek. A kis gyülekezeti csoportok haszna azonban nem kérdéses.

Jézusnak a rabbiktól eltérően **nők is** lehettek a követői (Mk 15:40-41), azaz tanítványai (ApCs 9:36 *mathéttria* = női tanítvány). A női tanítványok egy részéről pedig tudjuk, hogy **anyagilag támogatták** Jézus és a Tizenkettő vándorlását (Lk 8:1-3). Erre szükség is volt, mert Jézus nem csupa tehetős embert hívott el, szolgálataiért nem kért pénzt, nem is letelepedve, tanteremben tanított, így sokszor nem tudták előre, hol fognak aludni, és mit fognak enni. A Tizenkettő tehát egzisztenciálisan ezeknek a nőknek a támogatására, általában a gondviselésre (Mt 12:1, Lk 22:35)

és Jézus alkalmi csodáira (Mt 14:15-21 15:32-38) volt utalva. Ez is a tananyag része volt (Mt 16:5-10), de úgy tűnik, csak erre az időszakra (Lk 22:25-38).

- Ahogy a vándorló életformája idején az alkalmi ellátás igénye volt jogos (Lk 10:7), az egyház helyi gyülekezeteinek létrejöttével az állandó szolgálatot végzők eltartása lett az (1Tim 5:18 vö. 2Thessz 3:9), de az átutazók alkalmi ellátása is megmaradt (Róm 15:28, Fil 2:25,29, 2Jn 10-11, 3Jn 5-8).

2.2.2. Milyen módszerrel tanított Jézus?

Az Írásokat idézve és magyarázva nem hagyományokra vagy más – nála nagyobb tekintélyű – rabbik véleményére hivatkozott, hanem saját felhatalmazással, **saját tekintéllyel** lépett fel, amikor a kortárs Szóbeli Tan elhajlásait korrigálta („Hallotátok... Én azonban azt mondom...” ld. Mt 5:22,28,32,34,39,44 vö. 7:24-28), vagy amikor az ő tanítását és tetteit kérték rajta számon (pl. Mt 21:23, Jn 20:2 vö. ApCsel 4:7). Tanítása és kiléte mennyei eredetét pedig **jelértékű csodák** sorával bizonyította (pl. Mk 2:1-12, „Én vagyok...” mondások Jn-ban stb.).

- Az egyház ma nem a saját tekintélyével lép fel, hanem a Krisztustól kapott felhatalmazással és üzenettel, illetve a Lelkétől kapott karizmákkal.

Az Írásokat és az új üzenetet nem ismételtetéssel memorizáltatta, hanem – mai szóval élve – igazi **élménypedagógiával**: váratlan, személyes átéléssel.

Ennek egyik gyakori eszköze volt a **példázat**, mint műfaj. Ha az emberekkel meg akart értetni valamit, elmondott nekik egy történetet, amelynek a segítségével kívülről láthatták meg saját magukat – vagy éppen az Istent. A tanulságot így ők maguk ismerték fel, a csattanó révén önkéntelenül, váratlanul.

- Az egyházban ma már – a kulturális szakadék miatt – sajnos nem minden példázat érthető azonnal, vagy könnyen félreértelmezhető, ezért több is értelmezésre szorul (mint amikor magyarázni kell a viccet). A műfaj kellő kreativitással és tanbeli hűséggel ma is alkalmazható.

Jézus tanítói módszerének másik, váratlan átélést segítő eszköze az volt, hogy nem tanteremben tanított, hanem gyakorlatilag **bárhol és bármikor**. Vándorlásuk legkülönfélébb helyzeteiben demonstrálta, valójában milyen Isten, és milyenek az emberek. Tanítványai – akár magával vitte őket, elküldte őket valahova, vagy csak együtt voltak vele – sosem tudhatták, mi fog történni, de állandóan olyasmi érte őket, ami próbára tette az Istenről, a normálisról, az emberről és önmagukról szóló elképzeléseiket, és valami újat kellett megtanulniuk.

- Az egyház ma ezt ugyanígy megélheti, bár mi hitben járunk, mert Jézust nem látjuk (2Kor 5:7). Először is, az élet által hozott legkülönfélébb helyzetekben eszünkbe juthatnak tanításai, parancsai, és levonhatjuk – le is kell vonnunk – a tanulságokat. Másodszor, az evangelizáció spontán változata is így működik: néhány hívő elindul egy településen, nem tervez semmit,

de nyitott mindenre, elérhető mind Isten, mind az emberek számára, és istenadta spontán helyzetek, beszélgetések révén adja tovább a Jobb Hírt.

Jézus módszerének harmadik, rendkívüli eleme az volt, hogy nem csupán példát mutatott, hanem szó szerint **megtestesítette** a tananyagot:

- lényében eleve maga az isteni Szó [*logosz*] lett hús-vér emberré (Jn 1:14), a Fiúban az Atya Képét [*eikón*] szemlélhetjük (2Kor 4:5 vö. Jn 14:9)
- amit tanított, arra eleven, gyakorlati példát is mutatott, pl. a szolgálatra (Mk 10:45 vö. Jn 13:13-15), az egymás iránti szeretetre (Jn 3:34-35) stb.
- amit saját magáról állított, azt tettekkkel igazolta (ld. „Én vagyok” mondások, pl. Jn 11:25 vö. 43).

Végül, ugyancsak rendkívüli módon, Jézus **a hatalmából átadott** a tanítványainak is, hogy természetfeletti jelekkel demonstrálják: Isten uralma **Jézusban** közel jött (Lk 10:16 vö. Mt 10:1, Lk 10:1,17-20).

- A tanítványok ekkor még csak a gyógyításhoz és az ördögűzéshez kaptak emberfeletti hatalmat, hogy Isten uralmának közelségét és Jézus messiásvoltát bizonyítsák. Pünkösöd után azonban a Lélek az egyházban sokféle kegyajándékot [*khariszmata*] kezdett osztogatni az ő akarata szerint (ld. 1Kor 12–14. fejezetek stb.), immár a nemzetközi missziót erősítve.

Jézus személyisége, tanítása, csodái és élménypedagógiája hatására sokan hittek benne egy ideig, de Izrael nagy része végül ellene fordult. Ő és szolgálata nem volt „ellenállhatatlan” abban az értelemben, hogy mindenkire olyan kényszerítő hatást gyakorolt volna, hogy lénye és tanítása előtt egy életre térdet hajtson. A magvető példázata szerint Jézus ennek tudatában volt: hallgatóságának reakciója híven tükrözte előzetes hozzáállásukat, aktuális lelki állapotukat (Mt 13:18-23).

- Ma az egyház helyzete hasonló: az evangélium Isten hatalmi területe (Róm 1:16, 1Kor 1:24), és hirdetése nem csak akkor „hatásos”, ha hallatán az emberek megtérnek. Az üzenet ma is egyeseket vonz, másokat taszít, attól függően, hogy milyen a lelki állapotuk (Mt 13), és mik az elvárásaik (1Kor 1:18,22-23 2:14 stb.), illetve a Lélek dönti el, hogy kit, mikor és hogyan szólít meg (1Kor 1:24-25,28 2:2,4-5,9,13 stb.).
- Mivel tehát az emberek lelki állapota változhat, Jézus és az apostolok evangelizáló szolgálatában is helye volt – és az egyház szolgálatában ma is helye van – a változást segítő érveknek és élményeknek: a hitvédelemnek, a Lélek hívókról ehető gyümölcsöknek, esetenként ajándékainak.

2.2.3. A mester-tanítvány viszony

A kortárs rabbik tanítványaival szemben Jézus követői sosem végeznek a tanulmányaikkal, nem válnak rabbivá, mesterré (Mt 23:8). Egész életükben a **tanítványai maradnak**, mert Jézus követése élethivatás (Mk 1:16-20 10:28). Nem válhatnak egymás számára **azzá, ami** mindnyájuk számára **csak Krisztus** lehet.

A kor farizeus írástudóival szemben, akik élvezték a társadalmi megbecsülést, és ha rabbinak szólították őket (Mt 23:1-7), Jézus a tanítványságot **új viszonyrendszerbe** helyezte, amely túlmutat a megszokott tanár-diák, diáktársi és kollegiális viszonyokon. Ezt a szöveget is érdemes részletesen megvizsgálni.

Mt 23:8 „De ti ne hívassátok magatokat ~~mesterek~~ rabbinak [*rabbi*], mert ~~egy a ti mesteretek~~ **egy tanítótok** [*didaskalosz*] **van**, ti pedig mindnyájan **testvérek** vagytok. 9 Atyátoknak se szólítsatok senkit a földön, mert **egy a ti Atyátok van**, aki a ~~mennyben van~~ a mennyei...”

- Nem hívhatják *magukat* rabbinak, hiszen a Fiúban maga Isten tanítja őket, tehát egy, közös Tanítójuk van (Jn 6:45). – Ez nem mond ellent annak, hogy ma az egyházban szükség van (többek közt) tanítókra [*didaskalosz*] a közös szolgálathoz, a lelki növekedéshez (Ef 4:11-16 stb.), vagy hogy a keresztény közösség egy tanítót megtisztelő címmel illessen.
- A Fiúba vetett hit által Isten Családjába kerülnek be, ezért mind testvérekké válnak, tehát *egy*, azaz *közös* és *mennyei Apjuk* van (Mt 6:9). Ilyen *közösségi* értelemben *a földön* senkit sem hívhatnak „apjuk”-nak. – Ez nyilván nem mond ellent annak, hogy az ember biológiai apja marad az apja, ha zsidó, akkor Ábrahám is marad az őse, a másokért felelős vezetőkben pedig legyen apai szeretet (ld. alább Pál apostol példáját).

23:10 „Ne hívassátok magatokat ~~tanítóknak~~ oktatónak [*kathégétész*] se, mert **egy a ti tanítótok oktatótok van**: a Krisztus...”

- A *kathégétész* szó csak itt fordul elő az Újszövetségben, mai szóval kb. instruktort jelent, aki irányít, utasít, oktat. Mivel Jézus maga „az út” (ld. alább), ő az, aki a hívőket egyéni és közösségi életükben is egész életükben vezeti, oktatja. – Ez nem mond ellent a teológiai és vallásoktatásnak, hiszen csak pár éven át oktatnak néhány tantárgyat, sem a tanácsadás egyes formáinak (pl. coaching), hiszen csak alkalmilag segítenek tovább lépni.

23:11 „Aki a legnagyobb közöttetek, az legyen **szolgátok** [*diakonosz*]! Mert aki felmagasztalja magát, megaláztatik, és aki megalázza magát, felmagasztaltatik.”

- A Messiásban maga az ÚR lett emberré, aki szolgálni jött és szolgálni tanít (Mk 10:45), ezért a tanítványai a **szolgái maradnak**, még ha **barátainak** is nevezi őket, mert bevonja őket a dolgaiba, terveibe (Jn 15:14-15).
- Ugyanakkor egy vezetőt veleszületett képességei, megszerzett tudása, gyakorolt készségei és karizmái miatt lehet nagyra becsülni, tisztelettel megszólítani, hiszen *Ura* vagyonával jól gazdálkodik (Lk 12:42, 1Pt 4:10).

Ez a közös munkálkodás azonban egy olyan világban kezdődött el, amelyik ellenállt a Jó Hírnek, Jézust nem fogadta el Krisztusnak. Bár rabbinak és talmidnak lenni mindig is társadalmi megbecsülést jelentett, Jézus követőire – Jézus miatt – ugyanúgy **ellenállás és üldözés** várhat, mint Jézusra, hiszen a tanítvány nem nagyobb a mesterénél (Mt 10:16-42 Jn 15:18-21 16:1-4 vö. 1Pt 5:9).

Mindez alapján érthető, hogy csak az vált **igazi tanítvánnyá**, aki (1) ahhoz tartotta magát, amit Jézus mondott, és (2) hagyta, hogy az átformáló erővel hasson rá (Jn 8:31-32 vö. 1Thessz 1:5-6). Bár ma bárki kereszténynek nevezheti magát anélkül, hogy valóban tanítvány lenne, elgondolkodtató, hogy először *tanítványokat* neveztek kereszténynek (ApCsel 11:26 *khristianosz* = krisztusi, Krisztus híve)

2.3. Apostoli kor – az utánczás

A tanítvány [*mathétész*] **szó** nagyon sokszor fordul elő az evangéliumokban és az ApCsel-ben, de érdekes módon az apostoli levelekben és a Jelenésekben **egyszer sem**. Ez persze nem jelenti azt, hogy tanítványság, mint életforma megszűnt volna:

- a Feltámadt parancsa eleve az volt, hogy tegyenek a tanítvánnyá minden népet (Mt 28:19 vö. ApCsel 14:21-22)
- az ApCsel által felölelt évtizedekben íródott az apostoli levelek többsége; ezek nem hallgatnak a tanítványságról, csupán más szavakkal tanítanak róla, konkrétan a követés helyett az utánczás, kísérés fogalmával
- a jézusi tanítványképzés sajátossága, az úton járás, mint életmód ugyanúgy érvényben maradt – és a mai napig érvényes.

Az „**út**”, **mint az Istennel való kapcsolat képe** az ószövetségi háttérnek megfelelően János szolgálatában is megjelent. János részéről „utat készíteni” a közelgő ÚR számára azt jelentette, hogy az embereknek **előre** szólt: lélekben és életmódban készüljenek fel arra, aki utána jön (Mt 3:3).

Az ÚR azonban Jézusban megjött, és amikor ő azt mondta, hogy **ő maga „az út”** [*hé hodosz*], ezt nem jánosi értelemben, az ÚR-ral való találkozásra való sürgető *előkészületként* értette, hanem az ÚR-ral való találkozás **utáni**, egész életen át tartó követés, utánczás értelmében.

Jézus alapvetően vándortanító volt. Háromévnnyi intenzív szolgálata alatt többnyire **úton volt**, és arra szólított fel embereket, hogy mindent otthagya kövessék őt: így lettek Jézus követői (Mt 4:19 *deüte opiszó mu!* = „Gyertek utánam!”; 9:9 *akoluthei moi!* = „Kövess engem!”).

A Fiú tehát emberré lett, és a benne bízóknak ő a visszaút az Atyához. Jézus maga **az út** [*hé hodosz*], maga a **valóság** [*hé alétheia*] és maga **az élet** [*hé zoé*] is (Jn 14:6). Aki őt követi, az a Valóságban járhat, az Életet élheti: az ember az istenemberrel az Istenhez jut.

- Ezért volt a **kereszténység első neve „az Út”** (ApCsel 19:9). Saul is „ezt az Utat” üldözte halálra (22:4), illetve „azokat, akik az Úté” (9:2).
- Később Pálként is azt vallja, hogy „azon Út szerint” szolgálja ősei Istenét, amelyet a zsidók többsége most eretnokségnek tart (ApCsel 24:14 vö. 2Pt 2:2), és az őt kihallgató Félix helytartó is sokat tudott „az Útról” (24:22).

Az úton nyilván **menni, járni** kell [*peripateó* = körüljár, járkál, megy, átvitt értelemben valamilyen életet él]. Bár több bibliafordítás tartalmilag helyesen fordítja a *peripateó* igét így: „(valahogyan) **élni**” (pl. Fil 3:17-18), nem asszociálunk az út képére, a haladásra és a fejlődésre, az irányra és a végső célra, a lábnyomokra és az útítársakra – pedig a tanítványság éppen ezekről szól.

Az „út” és az „úton járás” motívuma tehát az apostoli korban is eleven, de a levelek (eredeti szövegének) szóhasználatában érdekes hangsúlyváltozás figyelhető meg: a járás (életmód) megmarad, de **a követést felváltja az utánpás, a kísérés**.

Az evangéliumokban még tipikus a konkrét értelemben vett **követésre** utaló szavak használata [*opiszó mu* = utánam!; *akolutheó* = követni], hiszen a Fiú szó szerint a földön járt, utána lehetett menni. Útközben azonban nem csak egyszeri jelentőségű, hanem **példaértékű** dolgokat tett és életet élt. Ezt látjuk alapvető motivációjában, hogy értünk közülünk egy lett (Mk 10:45 vö. Fil 2:5-11), ami olyan példamutató tettekben is megjelent, mint a lábmosás (Jn 13:15 *hüpodeigma* = tkp. amit megmutatnak, azaz minta, példa; a *hüpodeiknümi* = titokban mutat, jelez, megmutat jelentésű igéből).

A következő nemzedék számára tehát már nem csak (1) az ószövetségi történetek tanulságai szolgáltak pozitív vagy negatív példaként (1Kor 10:6,11, Jak 5:10-11, 2Pt 2:6,22), hanem (2) az evangéliumokban látható jézusi értékrend és viselkedés is az **utánpás** tárgya lett, illetve (3) azok az utánpások is, akiket érdemes **kísérni**, mert példakövetésük példaértékű (ld. alább).

Az apostoli levelek visszatérő témája ezért az Atya, a Krisztus, a példamutató apostolok, más hívők, egész közösségek utánpása. Ezt az evangéliumokban még nem szereplő szavak használata jelzi: az „**utánpasni**” [*mimeomai*] ige, az „**utánpás**” [*mimétész*], sőt „**utánpásótárs**” [*szünmimétész*], és a „**példa**” vagy „**minta**” [*tüposz* = lenyomat, minta, példa; a *tüptó* = ütni, nyomni jelentésű igéből] és „**példakép**” vagy „**modell**” [*hüpotüposzisz*]. Lássuk tehát az erről szóló szövegeket – ismét pontosított fordításban.

Minden hívőre vonatkozik, hogy Isten szeretett gyermekeiként legyenek „**Isten követői utánpások**” (Ef 5:1 *mimétai tu theu*). Amennyire természetes egy gyermek részéről a szülőjét utánpasni, olyan természetes a hívőknek Isten utánpása.

- A szövegkörnyezet szerint az istengyermekség a Krisztusban valóságos „új ember” olyan tulajdonságaiban jelenik meg, mint az igazmondás, mielőbbi megbocsátás, jótékonykodás, építő beszéd, önuralom, jóság és irgalom (4:20-32), illetve a tisztaság, tisztesség és tiszta beszéd, hálaadás (5:2-6).

Az 1Kor 4:15-16 szerint „Ha tanítómesteretek [*paidagógosz*] sok ezer volna is Krisztusban, **apátok** [*patér*] nincs sok: mert az evangélium által én vagyok a ti **apátok** [*patér*] Krisztus Jézusban. Kérlek tehát titeket: legyetek az én követőim **utánpások!** [*mimétai mu*]”.

- A korinthusiak Pál igehirdetésén keresztül tértek meg (vö. 2:1-5), és most sem megszegényíteni akarja őket, hanem szerető apaként inteni.
- A *paidagogosz* ugyanis csak (rab)szolga volt, akire rábízták a gyereket, hogy amíg kiskorú, elkísérje az iskolába, gondozza, fenyítse, fejlődését felügyelje, a szülőknek jelentse.
- Pál azonban a hívők nevelésében Krisztust utánozza, ezért ismétli meg később: „Legyetek követőim **utánzóim**, ahogyan **én is Krisztusé.**” (11:1)

A Fil 3:17-18-ban így ír: „Legyetek követőim **utánzó társaim** [*szünmimétai*], és azokra figyeljétek, akik úgy élnek [*peripateó* = járni], ahogyan mi **példát** [*tüposz*] adtunk nektek. Mert sokan élnek [*peripateó* = járni] másképpen... akik Krisztus keresztyének ellenségei...”

- A szövegben két életmód áll egymással szemben, és csak az egyik Krisztus útja. A szöveggörnyezet alapján Pál és mások életmódja azért példaértékű, mert Krisztus megragadta őket, mert a mennyei jutalomra előre tekintve céltudatosan futnak (3:13-14), mert tudják, hogy már most mennyei polgárjoguk van, és visszavárják Krisztust, aki majd új létformát ad nekik (3:20-21). Hitük, identitásuk, reménységük, életmódjuk *egységben* van, és az ilyen osztatlan szív – nevezhetjük integritásnak is – példamutató.
- Sajnos vannak azonban a közösségben ellenpéldák is, akik – életmódjuk alapján – inkább az ellenségei mindannak, amit Krisztus keresztye jelent. Keresztyének is szeretnének lenni, de valami mást jobban akarnak.
- Pál életében azonban a hit, a szó és a tett egységben volt, ezért mondhatta: „Amit tanultatok és átvettetek, hallottatok és láttatok is tőlem, azt tegyétek, és veletek lesz a békesség Istene!” (4:19)

Az 1Thessz 1:5-7 szerint az evangélium nem csak szavakban jutott el közéjük, hanem a Lélek erejével és bizonyosságával, ráadásul „Ti is tudjátok, hogyan éltünk közöttetek, a ti érdeketekben, ti pedig a mi követőinké **utánzóinkká** [*mimétai hémón*] lettetek **és az Úréi** [*kai tu Küriu*], amikor sok zaklatás ellenére a Szentlélek örömevel fogadtátok az Igét. **Példává** [*tüposz*] is lettetek minden hívő számára.”

- Amikor Pál a szegény thesszalonikaiak közé érkezett, számukra ingyenessé tette az evangéliumot, amikor apai-anyai szeretettől indítva (2:7,11) kétkezi munkával tartotta el magát (2:9). A mindenről lemondó Úr (Fil 2:5-11) és önellátó apostola olyan kettős példát adott nekik, hogy ők is példává lettek más közösségek számára a hitben, az evangelizációban és Krisztus várásában (1:8,10). Pál utánzója az Úr utánzója is lettek, hiszen Pál az Urat utánozta. Aki a mintát tényleg követi, maga is mintává válhat.
- Pál példájának helyi jelentőségét mutatja a 2Thessz is. Az apostoli intés szerint távol kellett tartaniuk magukat azoktól, akik nem a Páléktól kapott hagyomány szerint, azaz dolgosan élnek (3:6,8). „Magatok is tudjátok,

hogyan kell követnetek **utánoznotok** [*mimeomai*] minket, hiszen nem ténlenkedtünk közöttetek.” (3:7) „Nem azért, mintha nem volna meg a jogunk erre, hanem azért, hogy önmagunkat állítsuk elétek követendő **utánzandó** [*mimeomai*] **példaként** [*tüposz*]...” (3:9)

Az öreg apostol olyan fiatal pásztoroknak is írt, mint Timóteus és Titusz, akik **elkísérték** útjain, és **utánozták őt Krisztus utánzásban**. Nekik is példamutató, fejlődő lelki életet kell élniük, hogy mások is kísérhessék és utánozhassák őket.

Az 1Tim 4:12-ben ezt olvassuk: „Senki se nézzen le fiatalságod miatt, hanem **légy példa** [*tüposz*] a hívőknek szóban és viselkedésben, szeretetben, hitben és tisztaságban.” Timóteus legyen az ellenkezője annak, amit egyesek „a fiatalokról” gondoltak. Szánja oda magát a tanításra (4:13), ne hanyagolja el karizmáit (4:14). Ezekkel törődjön, foglalkozzon, hogy „**előrehaladása**” / „**növekedése**” [*prokopé*] mindenki előtt nyilvánvaló legyen (4:15). Ügyeljen, figyeljen [*epekhó*] önmagára és a tanításra, hogy így önmagát és hallgatóit is megmentse (4:16).

- A lelki és jellembeli előrehaladás, fejlődés, növekedés természetesen nem csupán a fiatal lelkészek munkaköri leírásához tartozik, hanem maga a keresztény életút, olyasmi, ami mindenki számára természetes lenne.
- A fejlődés, növekedés éppúgy nem titkolható, mint a hiánya. Megfigyelhető mind önmagunkon, mind másokon. Önmagunkhoz képest azonban csak akkor fejlődünk, ha olyanhoz mérjük magunkat, akit magunknál többre tartunk, és másokat sem önmagunkhoz mérünk (Fil 2:3, 2Kor 10:12 12:6).

A 2Tim 3:10-11 szerint „Te azonban **követőjévé lettél kísértél engem** [*parakoluthéó* = mellette megy, kísér] a tanításban [*didaszkalia*], vezetésben [*agógé*], szándékban, hitben, türelemben, szeretetben, állhatatosságban, üldöztetésben és szenvedésben, amely **engem** Antiókiában ... **ért / velem** Antiókiában ... **történt...**”

- Timóteus munkatársként kísérte Pált, és ugyanúgy közelről figyelhette, hogyan viselkedik az apostol különféle élethelyzetekben, mint ahogy az apostolok figyelhették Jézust, amikor mentek utána.
- Timóteus is hitelesnek láthatta Pált, és ennek nem mond ellen, hogy Pál is tudatában volt a hitelességének. Ezt egyikük sem látta az alázat hiányának, hiszen mindketten tudták, mindez kinek köszönhető (1Kor 1:31).

Az evangéliumok Jézus és apostolai viszonyára talán azért **nem** használják az utánzás és kísérés fogalmát, mert az apostolok szó szerint Jézus **után** mentek, követték őt különféle helyzetekbe, amelyekben ugyan többnyire leszerepeltek, de Jézus így mutatta meg, mi normális, és mi nem az. Az evangéliumi történetek tehát csak azt tárják elénk, **amiben** Jézust utánozni kellene, azt már nem, hogyan (nem)

sikerült ez az apostoloknak. Az ő későbbi, személyes fejlődésükről az Újszövetség többi részében és a korai egyház életrajzi feljegyzéseiben olvashatunk.

Az Apostolok cselekedetei és az apostoli levelek idején azonban Timóteus és Titusz már Pál **mellett** ment, **utánzóként** [szünmimétész] kísérvé őt Krisztus követésében és utánzásában. A többi apostol is ezt tette, és bár róluk keveset tudunk, biztosan ők is a példamutatásban hittek (ld. alább).

- A példaláncolat természetesen Istennel kezdődik: meg akar mutatni valamit **Önmagáról**, illetve arról, hogy mire képes **emberekben**. Így lett Saul áttérése az irgalom „demonstrációja” (1Tim 1:16 *hüpotüposz*), tanítása Pál apostolként pedig az egészséges tan „modellje” (2Tim 1:13 *hüpotüposz*). Természetesen minden egyes hívő élete példa valamire.

Pál a Tit 2:6-8 szerint így buzdította Tituszt is: „Az ifjakat ugyanígy intsd józanságra mindenben, **te magad mutass** [parekhó] **példát** [tüposz] a jótettekben, a tanításban romlatlanságot és méltóságot. Beszéded legyen egészséges és feddhetetlen...”

- Pál és fiatal munkatársai viszonya, a kísérés és utánzás ma is példaadó. Több egyházban is kialakult az a rendszer, hogy a lelkeszi elhívást érző fiatalok még teológiai tanulmányaik *előtt* egy helyi gyülekezet lelkészének segítenek, hogy a gyakorlatban, személyes példát figyelve láthassanak bele a lelkeszi szolgálatba. Optimális esetben nem elmegy a kedvük az egésztől, hanem – akár pozitív, akár vegyes az élmény – megerősödnek elhívásukban, és később ők is pozitív példává válnak a rájuk bízottaknak.

Péter így írt az 1Pt 5:1-5-ben: „A közöttetek levő presbitereket tehát kérem én, a presbitertárs és Krisztus szenvedéseinek tanúja és **eljövendő** lelepleződni készülő dicsőségének részese, **legeltessétek** pásztoroljátok [poimainó] az Isten közöttetek levő nyáját; ne kényszerből, hanem önként, **mint Isten / Isten (akarata) szerint** [kata theon – a korai görög kéziratokban szerepel], ne nyereszkedésből, hanem **készségesen** az ügy iránti lelkesedésből; ne is úgy, mint akik uralkodnak a rájuk bízottakon, hanem mint akik **példaképei** [tüposz] a nyájnak. És amikor megjelenik a főpásztor, elnyeritek a dicsőség hervadhatatlan koszorúját.”

- Péter presbitertársnak nevezi magát, pedig apostoli tekintéllyel ír (1:1). De éppen *azért*, mert tanúja volt az Úr dicstelen szenvedésének, és mert egy napon osztozni fog az Úr dicsőségének lelepleződésében, *nem* felettesként utasítja őket, hanem kollégaként *kéri* őket példamutatásra. Kényszerűség, haszonvágy és uralkodhatnék helyett maga Isten szolgál számukra mintául az önkéntes, elkötelezett szolgálatra.

Végül, a Zsid 6:11-12-ben a szerző így bátorítja olvasóit: „De kívánjuk, hogy közületek mindenki ugyanazt az igyekezetet tanúsítsa, ~~amíg a reménység egészen be nem teljesedik~~, hogy végül a reménységben teljes meggyőződésre [*pléroforia*] (jusson), hogy ne lusták legyetek, hanem ~~kövessétek azokat~~ **azoknak az utánczó** [*mimétész*], akik hit és türelem által öröklük az ígéreteket.

- Az előzményben (1-8) említett hitehagyókkal szemben Isten igazságosan ítéli meg a hívők, azaz hűségesek tetteit, szeretetét és szolgálatát (9-10).
- Amire még szükség van, az ígéretnek komolyan vétele, az igyekezet, a remény, a hűség és a kitartás, ami céltudatos életvitelt követel: jövőképet, sorstudatot, döntések sorát, azaz jellemet. Ha korunk egyházából valami hiányzik, az pontosan a jellemfejlesztés, és ha valami kiábrándító, az a nyilvános életet élő vezetők látványos jellembeli hiányosságai, botrányai.

A Zsid 13:7 is, a testvéri szeretet és az erkölcsös, megelégedett életre való buzdítás után így folytatja: „Ne feledkezsetek meg vezetőitekről, akik az Isten ígését hirdetik nektek. Figyeljétek ~~életük végére~~ életmódjuk / tevékenységük [*anasztrófé*] vég-eredményét [*ekbaszisz*], és ~~kövessétek~~ **utánozzátok** ~~hitüket~~ a hitet!”

- A vezetőket szükséges „alaposan megfigyelni” [*anatheóreó*]. A hit, amit hirdetnek, nem lehet csupán tananyag. A hitükből fakadó forgolódásuk, azaz tevékenységük, vagy viselkedésük, azaz életmódjuk [*anasztrófé*] pedig jól mutatja, mi lesz hitéletük „kimenetele” vagy „eredménye” [*ekbaszisz*].

Összefoglalás

Krisztus tanítása, váltságműve és a Lelkének embereket újjászülő, átformáló munkálkodása olyan alap, amire **jellemek és sorsok** épülhetnek fel.

A hívőnek **kísérhető és utánozható** példára van szüksége: egyfelől a tökéletes Jézusra, másfelől tökéletlen, de – hozzá hasonlóan – lelkileg változó, fejlődő, érlelődő embertársakra, akik bizonyos szempontból **előtte** járnak, ezért **melljük** szegődve velük **együtt** lehet menni Jézus **után**. Jézusra, de emberekre is, akiket – ha nem is mindenben, de bizonyos dolgokban mindenképpen – érdemes utánozni. Mester ugyanis csak egy van.

A kísérés és az utánczás a levelek szerint nem korlátozódik csupán különböző szintű vezetők kapcsolatára. Mindenképpen szükség lenne rá a lelkészképzésben, de a különféle gyülekezeti szolgálatokban a vezetés többi szintjén is.

A **probléma** az, hogy korunk egyházában egyfelől ritka a tudatos tanítványképzés, másfelől azonban olyan tanítványozó mozgalmak születtek, amelyek túl sok visszaéléshez vezettek. Ha csupán egy tekintély és felelősség alapú erkölcsi elszámoltató rendszert építünk ki, egy struktúrát, akkor nem feltétlenül alakul ki

a közös tevékenység közbeni személyes példamutatás, a közös hitbeli és jellembeli fejlődés, az őszinte, átlátszó, fényt átengedni képes életek egymásra hatása, hanem a manipuláció, a kontroll miliője. Emberi játszmák – Isten uralma helyett.

Az Írásokban és az egyházban **egész életek** állhatnak előttünk hiteles példaként. A példaadó sorsok mögött azonban jellemek, a jellemek mögött döntések sora áll, a döntések mögött értékrend, az értékrend felett pedig a valóságról (Istenről) alkotott kép. Ezt fontos megérteni, ezért megfordítom a sorrendet:

- a **valóságról** (Istenről, milyenségéről) alkotott képünk határozza meg,
- hogy mi **érték**, és mi nem, ebből következik,
- hogy mi **helyes**, és mi helytelen, így
- az élet hozta döntések sorából épül fel, alakul ki a **jellemünk**,
- a jellemünkből fakadóan pedig bizonyos dolgok megtörténnek velünk, más dolgok nem, tehát mindez kihat a **sorsunkra**, az életünkre és életünk másokra gyakorolt hatására.

Ha ezt az összefüggést nem látjuk, akkor azt sem fogjuk érteni, hogy miért nem változnak meg az emberek a legbiblikusabb tanítás és a legfelemelőbb liturgia hatására sem. Például nem lehet helyes etikai döntést elvárni attól, akinek az értékrendje hibás, mert a valóságról (Istenről) alkotott képe hiányos, egyoldalú, illetve ebből fakadóan önmagáról is rosszul gondolkodik, és valójában fogalma sincs arról, honnan lehetne ereje a helyes döntésekhez.

A tanítványozás **lényege** ugyanis nem az emberek evangelizálása, újjászületése, tanítása, liturgián való részvételre, jótettek, tanúságtételre való buzdítása, hanem az, amit mindez szolgál: **az emberformálás, jellemfejlesztés, sorsépítés – ami hosszú távban, életútban való gondolkodást követel.**

Ez azonban a valóságról, és annak mindent meghatározó szereplőjéről, az Istenről való gondolkodásunkkal kezdődik. Aki meg akarja ismerni Istent, nézzen Jézusra, figyelje meg őt, a szavait, a tetteit, a viselkedését, mert Isten dicsőségének ismerete **Krisztus arcán** ragyog fel, aki **Isten képmása, ikonja**. Tehát hogy Isten milyen nagyszerű, azt onnan tudhatjuk meg, hogy megismerjük Krisztust, és mivel ő Isten ikonja, ahogyan a képmását szemléljük, Lelke által mind ugyanarra a képre formálódunk át [*metamorfeó* = átalakul, átformálódik] (2Kor 3:17-18, 4:4-6), nem is akármivé, hanem isteni természet részesévé válva (2Pt 1:4).

Isten **megismerése** ma (1) az Írások olvasásából, tanításának értő megéléséből, élő megértéséből fakad, (2) életünk kihívást jelentő helyzeteiben tétetik próbára és elevenedik meg, és (3) figyelemmel kísérhetjük más hívők életében.

Bár Jézustól eltérően mi nem vagyunk a megtestesült Isten (Jn 1:14), tanítványságunk hitelesítő jegye nem kevesebb, mint hogy **Isten bizonyos tulajdonságai a jellemünkben és az életünkben** mások számára is megtapasztalható módon megnyilvánulnak, tapasztalhatóvá, „fogyaszthatóvá” válnak.

- Ha a Lélek által élünk, a Lélek szerint is kell élnünk. Világos, hogy „a test”, értsd: „az ember Isten nélkül” mikre képes, akárcsak büntetése (Gal 5:19-21). A Lélek viaskodik bennünk a vágyakkal, indulatokkal, félelmekkel, és ha neki engedelmeskedünk (5:17,24), akkor gyümölcsöt terem bennünk: csupa hétköznapi csodát, amelyek nyomorult világunkban istenélménynek számítanak (5:22-23).

A mi Urunk megismerésével ugyanis nem csupán kegyelem és békesség adatik nekünk (2Pt 1:2). „Az ő isteni hatalma [*theia dünamisz*] mindennel megajándékozott [*dóreiszthai* = (amikor király vagy isten) adományoz] minket ~~az életre és a kegyességre~~ az istenfélő élethez azáltal, hogy megismerjük őt, aki a **saját dicsőségével és erejével kiválóságával** [*idia doxa kai areté*] hívott el minket” (1:3). A mondat értelmezéséhez fontos jól értenünk a szavakat:

- Az *euszébeia* szó jelentése „istenfélelem” [*szebomai* = félni, tisztelni], és a hitben élt életre, vallásos életre utal (2Tim 2:2, ApCsel 10:7, 2Pt 2:9 stb.). Az 1:2-ben álló *zóé kai euszébeia* formahű fordítása „(az) élet és istenfélelem”, de „istenfélő / vallásos élet”-ként is fordítható.
- Az *areté* szó a görög etikában az erények, a jellem szokatlan „kiválóságát” jelentette, amit „az isteni” manifesztációjának, csodának tekintettek, hiszen nagy tettekben is megnyilvánul (vö. 1Pt 2:9 *tasz aretasz*). A *doxa* jelentése dicsőség és dicséret is, a *doxa* és az *areté* pedig azért olvasható gyakran együtt, mert a kiválóság jutalma a dicséret és a dicsőség. Amit még tudni kell, hogy a két fogalom itt részes esetben áll, azaz Urunk *ezekkel* hívott minket magához (bár *ilyesmire* is, 1Pt 5:10, Fil 3:21).
- A bűneinkért meghalt és feltámadt Krisztus tehát hív, hogy megismerjük egyedülálló, csodálatra méltó jellemét (kiválóságát), és hogy felfogjuk, számunkra ez milyen sokat jelent (ebből fakad a dicséret). Így ajándékoz meg minket az istenfélő élethez szükséges isteni erővel.

Az 1:4 szerint „ezek (ti. dicsősége és kiválósága) révén kaptuk meg azokat az ígéreteket, amelyek nekünk drágák, sőt a legnagyobbak: hogy általuk (az ígéreték által) **isteni természet részeseivé** [*theiasz koinonoi füszeósz*] válhassatok, megmenekülve attól a pusztulástól, amit a kívánság okoz a világban...”

- Krisztus kiválósága és dicsősége egy olyan világban jelenik meg, amelyre a kívánság [*epithümia*] romlást, pusztulást [*fthora*] hoz. Ismét két út áll előttünk: a rabság és az önuralom, az örök halál és az örök élet útja.
- Mindkét út nyomot hagy rajtunk, mindkét út átváltozással jár: vagy ember alattivá válunk (mert valójában többre lettünk teremtve), vagy ember felettivé válunk (emberi lehetőségeinkhez képest). Ez a metamorfózis a Krisztus és Lelke bennünk való munkálkodásának eredménye (2Kor 3:18).

Tanítvánnyá kell válnunk, hogy másoknak segíthessünk ebben. De ehhez muszáj jól értenünk a bibliai fogalmakat, átlátni a folyamatot, tudatosítani, ami a mi dolgunk, felfogni az egésznek a jelentőségét, és boldogan kifizetni az árát.